

**PRAVNI RAZLOZI ZA REVIZIJU PRESUDE
MEĐUNARODNOG SUDA U PREDMETU *BOSNA I
HERCEGOVINA V SRBIJA I CRNA GORA* I DOSTATNOST
DOKAZA**

Sažetak

Presudom Međunarodnog suda u Haagu u slučaju *Bosne i Hercegovine protiv Srbije i Crne Gore* ustanovljeno je da je Srbija odgovorna za nesprečavanje i nekažnjavanje zločina genocida učinjenog u Bosni i Hercegovini, tačnije u i oko Srebrenice. Nakon donošenja presude, unutar šire javnosti pokrenuta je rasprava o mogućem pokretanju revizije presude. U radu se razmatra da li je Bosna i Hercegovina raspolagala s novim dokazima od „odlučujućeg” značaja za pokretanje postupka revizije presude. Autor u tom smislu analizira presudu u slučaju *Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore*. Također, autor navodi šta je mogao biti cilj revizije presude, i koji „novi” dokazi su Bosni i Hercegovini stajali na raspolaganju. Na kraju, autor zaključuje da Bosna i Hercegovina nije raspolagala s činjenicom od „odlučujućeg” značaja za pokretanje postupka revizije presude.

Ključne riječi: Međunarodni sud u Hagu, Presuda iz 2007., revizija, pravni razlozi, odlučujuće činjenice.

¹ Autor je master prava i doktorant na Pravnom fakultetu u Tuzli.

PRAVNI RAZLOZI ZA REVIZIJU PRESUDE MEĐUNARODNOG SUDA U
PREDMETU BOSNA I HERCEGOVINA V SRBIJA I CRNA GORA I
DOSTATNOST DOKAZA

1. Uvod

Međunarodni sud u Haagu (MS) je u februaru 2007. godine donio presudu u predmetu *Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore* zbog kršenja Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida (usvojena 1948, a stupila na snagu 1951. godine). Srbija je presudom oglašena odgovornom za nesprečavanje i nekažnjavanje zločina genocida, a nije utvrđena njena odgovornost za učinjenje ili saučestvovanje u izvršenju zločina genocida. To znači da je udovoljeno tužbenom zahtjevu Bosne i Hercegovine u onom dijelu u kojem se tražilo da se Srbija oglasi odgovornom za nesprečavanje i nekažnjavanje zločina genocida. Također, presudom je konstatirano da se ne prihvata tužbeni zahtjev Bosne i Hercegovine u onom dijelu u kojem se traži da MS presudi da je Srbija putem svojih organa ili osoba čije djelovanje povlači njenu odgovornost prema međunarodnom pravu počinila genocid ili saučestvovala u izvršenju genocida, te u dijelu u kojem je Bosna i Hercegovina tražila nadoknadu materijalne i nematerijalne štete kako bi se nadoknadila šteta prouzrokovana državi Bosni i Hercegovini i njenim građanima.² Prema mišljenju Softića, navedene tačke presude predstavljale su suštinu tužbenog zahtjeva Bosne i Hercegovine, te su ovakvom presudom građani Bosne i Hercegovine ostali uskraćeni za istinu i pravdu u slučaju ovog spora.³ U tom kontekstu, prema mišljenju Omerovića, u slučaju eventualne obnove postupka pred MS-om, ako Srbija i ne bila oglašena odgovornom za učinjenje genocida, prema njegovom mišljenju, trebala bi biti oglašena odgovornom za kršenje člana 3. Konvencije o genocidu, odnosno za saučesništvo zbog dijeljenja iste namjere s direktnim izvršiteljima djela ovog zločina.⁴

Ovakva presuda nije zadovoljila očekivanja bosanskohercegovačke javnosti iako o navedenoj temi se nisu vodile značajnije akademske i stručne rasprave, i većina pitanja u vezi presude su raspravljana unutar *mainstream* medija. To je nažalost dovelo do toga da je bosanskohercegovačka javnost po pitanju mnogih činjenica, ili neadekvatnih prognoza bila dovedena u zabludu.⁵ Najviše takvih pretencioznih komentara koji su uslijedili nakon presude, ali i prognoza koje su davane prije donošenja presude su se odnosili na nerazumijevanje osnova i suštine spora između dvije države, te također davanja ovlasti MS-u koje taj Sud nema. To se najviše odnosilo na navodno suđenje Srbiji i Crnoj Gori za agresiju, i za ukidanje

² S. Softić, *Revizija presude Međunarodnog suda pravde, mit ili stvarnost*, „Štamparija Fojnica” d.d., Fojnica 2015, 189.

³ *Ibid.*

⁴ E. Omerović, „Presuda Međunarodnog suda pravde: mogućnost obnove postupka i rasprava pred Vijećem sigurnosti UN-a”, *Znakovi vremena-Časopis za filozofiju, religiju, znanost i društvenu praksu*, (39-40)/2008, 126-135.

⁵ Pogledati npr. intervju Francis Boylea za Dnevni avaz 2006. godine u: S. Softić (2015), 152.

Republike Srpske nakon donošenja presude. U tom smislu, Softić navodi da MS uopšte nije nadležan da sudi za agresiju, te niti može ukinuti Republiku Srpsku.⁶ Naravno, Softić je upravu kada govori da MS uopšte nije nadležan da sudi za agresiju, osim u slučaju kad se dvije države dogovore da MS sudi za slučaj agresije – kao na primjer u predmetu *Armed Activities on the Territory of the Congo (Democratic Republic of the Congo v. Uganda)* gdje je Međunarodni sud zasnovao nadležnost na osnovu izjava dvije strane o prihvatanju nadležnosti Suda da sudi za protivpravnu upotrebu sile (agresiju).⁷ Postoje i drugi načini zasnivanja nadležnosti MS-a, kao što su jednostrana izjava volje države da prihvata nadležnost MS-a za buduće sporove u uvjetima kada se i druga država ili skupina država obavežu na istovjetan način i za istovjetnu vrstu sporova (*optional clause*). Također, MS može zasnovati nadležnost i putem *forum prorogatum* (*implied jurisdiction*). Uglavnom, država se ne može prisiliti da protivno svojoj volji učestvuje u postupku pred MS-om.⁸ Države mogu unaprijed dati saglasnost na nadležnost MS-a u slučaju nekog spora između država kroz bilateralne i multilateralne međunarodne ugovore (*compromissory clause*). Kao što je to slučaj sa članom IX Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida.⁹ Tako da države ratifikacijom same Konvencije pristaju da u slučaju spora o tumačenju, primjeni i izvršenju Konvencije, nadležnost za rješavanje tog spora ima MS. Druga mogućnost dobrovoljnog pristanka prihvatanja nadležnosti MS-a kada države već postojeći spor iznesu pred MS.¹⁰ U konkretnom slučaju, MS je nadležnost da sudi u sporu između *Bosne i Hercegovine protiv Srbije i Crne Gore* zasnovao upravo na članu IX Konvencije.¹¹ Tako da Srbiji i Crnoj Gori se ni u kojem slučaju nije sudilo za agresiju, jer za takvo nešto nije bio nadležan MS, s obzirom na činjenicu da ne postoji međunarodni ugovor ili konvencija koji delegiraju nadležnost MS-a u

⁶ *Ibid.*, 153. Također, kako navodi Softić, MS ne može: „a) državu oglasiti krivično odgovornom za genocid, b) ne može nametati državi ili njenim državljanima krivične sankcije, c) ne može utvrditi da je država odgovorna za agresiju jer to nije predmet spora niti se to pitanje može staviti Međunarodnom sudu pravde na odlučivanje po članu IX ove Konvencije, d) ne može donijeti odluku koja bi značila izravno uplitanje u pitanja ustavnog uređenja, koja su u isključivoj nadležnosti država članica.”

⁷ *Armed Activities on the Territory of the Congo (Democratic Republic of the Congo v. Uganda)*, Judgment, I.C.J. Reports 2005, p. 168.

⁸ V. Đ. Degan, *Međunarodno pravo*, Školska knjiga, Zagreb 2011, 730-740.

⁹ Član IX navedene Konvencije glasi: „Sporovi između strana ugovornica u pogledu tumačenja, primene i izvršenja ove Konvencije, podrazumevajući tu i sporove koji se odnose na odgovornost neke države za genocid ili bilo koje drugo delo pobrojano u članu III, biće izneseni pred Međunarodni sud, na traženje jedne od strana u sporu.”

¹⁰ V. Đ. Degan (2011 a), 734.

¹¹ O nadležnosti MS-a u slučaju *Bosne i Hercegovine protiv Srbije i Crne Gore* detaljnije pogledati u: S. Softić, „Nadležnost Međunarodnog suda pravde za vođenje postupka po tužbi Bosne i Hercegovine protiv SR Jugoslavije (Srbija i Crna Gora) zbog kršenja Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida, *Crim. Just. Issues*.”

PRAVNI RAZLOZI ZA REVIZIJU PRESUDE MEĐUNARODNOG SUDA U
PREDMETU BOSNA I HERCEGOVINA V SRBIJA I CRNA GORA I
DOSTATNOST DOKAZA

slučaju agresije jedne države na drugu.¹² Druga pretenciozna prognoza je bila da će MS ukinuti Republiku Srpsku oslikava suštinsko nerazumijevanje nadležnosti MS-a. Istina, MS je također nadležan i u slučajevima izdavanja savjetodavnih mišljenja.¹³ Savjetodavna mišljenja od MS-a ne mogu tražiti države, već samo Generalna skupština UN-a i Vijeće sigurnosti UN-a, te drugi organi ili specijalizirane ustanove UN-a koje Generalna skupština na to ovlasti, i to samo o pitanjima koja se pojave u okviru njihove nadležnosti.¹⁴ Stoga, MS ni u kojem slučaju ne bi bio nadležan za ukidanje Republike Srpske savjetodavnim mišljenjem.

Unutar tako neupućene bosanskohercegovačke javnosti, koja nije bila zadovoljna donesenom presudom se stvorila atmosfera neophodnosti pokretanja postupka revizije presude, kako bi pravda bila zadovoljena, ali i kako bi se ostvarili, gore navedeni ciljevi, za koje, kako je navedeno, MS uopšte nije nadležan. U nastavku ćemo izložiti dijelovi presude, te na detaljan način ćemo sagledati u kojem dijelu je MS udovoljio tužbenom zahtjevu Bosne i Hercegovine, a u kojem dijelu nije, da bi se bolje razumjeli pravni razlozi, tj. dostatnost dokaza za pokretanje postupka revizije presude.

2. Presuda MS-a u slučaju *Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore*

Na početku je bitno napomenuti da je Crna Gora izbjegla odgovornost, proglašenjem nezavisnosti 2006. godine.¹⁵ Srbija je oglašena odgovornom za nesprečavanje zločina genocida i nekažnjavanje počinitelaca genocida.¹⁶ Tačnije,

¹² Detaljnije o zločinu agresiji pogledati u: V. Đ. Degan, „Odgovornost za zločin agresije u svim njezinim vidovima“, *Rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Razred za društvene znanosti*, 48 (510), 2011, 233-289 i E. Omerović, „Agresija u međunarodnom pravu: zločin države i krivična odgovornost pojedinca“, *Društvene i humanističke studije*, 7(2), 2022, 401-448.

¹³ Savjetodavnim mišljenjem MS-a se, svakako, ne može ukinuti Republika Srpska. O tome pogledati u: S. Softić, „22 Savjetodavna mišljenja Međunarodnog suda pravde u Hagu“, *Pravna misao*, 3/4, 2021, 22-36.

¹⁴ V. Đ. Degan (2011 a), 741. O tome također pogledati u: J. Andrassy, *Međunarodno pravo*, Školska knjiga, Zagreb 1971, 478-490.

¹⁵ S. Softić (2015), 81.

¹⁶ Dio presude u tom smislu glasi: „Utvrdjuje da je Srbija prekršila obavezu sprječavanja genocida iz Konvencije o sprječavanju i kažnjavanju zločina genocida u vezi sa događajima koji su se desili u Srebrenici u julu 1995. godine; Utvrđuje da je Srbija prekršila obaveze iz Konvencije o sprječavanju i kažnjavanju zločina genocida time što nije predala Ratka Mladića, optuženog za genocid i saučesništvo u genocidu, radi suđenja pred Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju, čime je propustila da u cijelosti saraduje sa Tribunalom; Utvrđuje da Srbija nije ispunila obaveze iz privremenih mjera koje je Sud naredio 8. aprila i 13. septembra 1993. godine u ovom predmetu, tako što je propustila preduzeti sve mjere koje je imala na raspolaganju da spriječi genocid u Srebrenici u julu 1995. godine; Odlučuje da Srbija mora odmah preduzeti efikasne korake da bi osigurala ispunjenje svojih obaveza prema Konvenciji o sprječavanju i kažnjavanju zločina genocida kako su definisane u članu II Konvencije, ili bilo koje druge mjere

Srbija je oglašena odgovornom zato što nije spriječila genocid počinjen od strane Republike Srpske, a Srbija je u tom trenutku imala specifične veze s Republikom Srpskom, što je čini odgovornom za nesprečavanje genocida.¹⁷ Također, Srbija je imala specifične obaveze na osnovu donesenih privremenih mjera 1993. godine od strane MS-a, čime je odgovornost Srbije bilo i da, između ostalog, zbog specifičnih veza s Republikom Srpskom, spriječi Republiku Srpsku u počinjenju genocida.¹⁸ Osim toga, MS je utvrdio da je tužena strana propustila ispuniti obavezu da u cijelosti saraduje s Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju (MKTBJ). Ovo predstavlja također kršenje obaveze tužene strane kao ugovornice Dejtonskog sporazuma, i kao članice UN-a i, u skladu s tim, predstavlja i kršenje obaveza iz člana VI Konvencije.¹⁹ Na koncu MS je

propisane članom III Konvencije, i predati optužene za genocid ili drugi od tih zločina za suđenje Međunarodnom krivičnom tribunalu za bivšu Jugoslaviju, te u cijelosti saradivati s Tribunalom.” Vidi u: *Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro)*, Judgment, I.C.J. Reports 2007, p. 43. Preuzeto iz: S. Softić (2015), 117.

¹⁷ Dio presude koji se odnosi na to glasi: „Sud najprije konstatira da je tokom razmatranog perioda SRJ na bosanske Srbe, koji su osmislili i izvršili genocid u Srebrenici, imala utjecaj neuporediv s utjecajem bilo koje druge države ugovorne strane Konvencije o genocidu, zahvaljujući jačini političkih, vojnih i finansijskih veza koje su postojale između SRJ, s jedne, i Republike Srpske i VRS, s druge strane, koje su, iako nešto slabije u odnosu na prethodni period, ipak ostale veoma jake.” Vidi u: *Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro)*, Judgment, I.C.J. Reports 2007, p. 43, para 434.

¹⁸ S. Softić (2015), 118-119. Također, dio presude koji se odnosi na ovu materiju glasi: „Drugo, Sud ne može da ne konstatira da je, odnosnog datuma, SRJ bila vezana veoma specifičnim obavezama na temelju dva naloga kojima se određuju privremene mjere koje je Sud donio 1993. Posebno u svom Nalogu od 8. aprila 1993, Sud je, između ostalog, izjavio da nije u mogućnosti u ovoj ranoj fazi postupka donijeti „definitivne zaključke o činjenicama ili pripisivanjem krivice” (Međunarodni sud, Izvještaji 1993, strana 22, tačka 44), da smatra SRJ dužnom: „da pazi da nijedna od vojnih, paravojnih ili neregularnih vojnih jedinica koje bi mogle biti pod njenim autoritetom ili imati njenu podršku, kao niti jedna organizacija ili osoba koje se eventualno nalaze pod njenom kontrolom, usmjeravanjem ili utjecajem, ne izvrše djelo genocida, udruživanja radi izvršenja genocida, direktnog i javnog podsticanja na izvršenje genocida ili djela saučesništva u genocidu...” Vidi u: *Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro)*, Judgment, I.C.J. Reports 2007, p. 43 (*Ibid.*, strana 24, paragraf 52A).

¹⁹ *Ibid.* Također, dio presude koji se odnosi na ovu materiju glasi: „Prema tome, čini se da je Sud u dovoljnoj mjeri utvrdio da Tužena strana nije ispunila svoju obavezu o potpunoj saradnji s MKTBJ. Ovaj propust predstavlja povredu dužnosti Tužene strane kao strane potpisnice Dejtonskog sporazuma i kao članice Ujedinjenih nacija, a shodno tome i kršenje njenih obaveza prema članu VI Konvencije o genocidu. Sud, naravno, nema nadležnost u ovom sporu da proglasi da je Tužena strana prekršila bilo koju drugu obavezu osim onih predviđenih Konvencijom. Ali, s obzirom da Sud ima nadležnost proglasiti da je došlo do povrede člana VI u onoj mjeri u kojoj on obavezuje države na saradnju s „međunarodnim krivičnim sudom”, Sud može u tu svrhu utvrditi da su uvjeti za postojanje takve povrede ispunjeni.” Vidi u: *Application of the Convention*

PRAVNI RAZLOZI ZA REVIZIJU PRESUDE MEĐUNARODNOG SUDA U
PREDMETU BOSNA I HERCEGOVINA V SRBIJA I CRNA GORA I
DOSTATNOST DOKAZA

presudio „(...) da se Tužena strana nije pridržavala niti svoje obaveze sprečavanja niti svoje obaveze kažnjavanja genocida koje proizlaze iz Konvencije, te da je time nastala njena međunarodna odgovornost.”²⁰

Kako navodi Schabas, iako je tužba Bosne i Hercegovine, u esencijalnom dijelu odbijena, nema sumnje da su Srbija i njen punomoćnik (Republika Srpska) odgovorni za ratne zločine i zločine protiv čovječnosti, počinjene u Bosni i Hercegovini.²¹ U tom kontekstu, Goldstone i Hamilton navode da je ovo bio prvi slučaj da se određenoj državi sudi na osnovu Konvencije.²² Presuda je pokazala da postoji međunarodni pravni sistem koji može da pozove države na odgovornost za počinjenje genocida, dok istovremeno osigurava da će u praksi samo rijetko neka država biti oglašena odgovornom za učinjenje genocida.²³ Crnić-Grotić, u tom smislu, postavlja pitanje, da li je ovim pristupom MS zaista napravio genocid „savršenim zločinom“ koji će biti nemoguće dokazati u međudržavnim sporovima pred MS-om?²⁴ Kako ističe Scheffer, MS je u više navrata napomenuo da bi u pogledu odgovornosti Srbije presuda bila drugačija da je Sud pored utvrđivanja odgovornosti Srbije za zločin genocida utvrđivao i njenu odgovornost za zločine protiv čovječnosti i ratne zločine.²⁵ U tom kontekstu, bitno je navesti stajalište Milanovića, koji ističe da genocid, *per se*, nije teži zločin od zločina protiv čovječnosti, već je jednostavno drugačiji,²⁶ iz prvenstvenog razloga što je za genocid potrebno potvrditi genocidnu namjeru počinioca (*dolus specialis*).²⁷ U nastavku ćemo sagledati koji je bio tužbeni zahtjev Bosne i Hercegovine u konkretnom slučaju da bi se na objektivan način

on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro), Judgment, I.C.J. Reports 2007, p. 43, para 449.

²⁰ Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro), Judgment, I.C.J. Reports 2007, p. 43, para 450.

²¹ W. A. Schabas, „Whither genocide? The International Court of Justice finally pronounces”, *Journal of Genocide Research*, 9:2, 2007, 183-192.

²² Bitno je napomenuti da je Pakistan 1973. godine pokrenuo slučaj pred MS-om protiv Indije, optuživši Indiju za, između ostalog, i genocid. Tužba je kasnije povučena, a na zahtjev Pakistana, odlukom MS-a, predmet je skinut s liste predmeta. Vidi u: Trial of Pakistani Prisoners of War, Order of 15 December 1973, Z.C.J. Reports 1973, p. 347.

²³ R. J. Goldstone/R. Hamilton, „Bosnia v. Serbia: Lessons from the Encounter of the International Court of Justice with the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia”, *Leiden Journal of international Law*, 21, 2007, 95-112.

²⁴ V. Č. Grotić, „Crime of Genocide before the International Court of Justice”, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 40(3), 2019, 1033-1049.

²⁵ D. Scheffer, „The World Court's Fractured Ruling on Genocide”, *Genocide Studies and Prevention: An International Journal*, 2(2), 2007, 123-136.

²⁶ M. Milanović, „State Responsibility for Genocide”, *The European Journal of International Law*, 17(3), 2006, 553-604.

²⁷ O razlikama između genocida i zločina protiv čovječnosti pogledati u: Z. Seizović, *Međunarodno humanitarno pravo*, Dobra knjiga, Sarajevo 2016, 147-177.

mogli analizirati u kojoj mjeri je tužbeni zahtjev Bosne i Hercegovine ostvaren.

3. U kojem dijelu presude nije udovoljeno tužbenom zahtjevu Bosne i Hercegovine?

Tužbeni zahtjev BiH preciziran 24. aprila 2006. godine u konkretnom slučaju se odnosio na to da se Srbija i Crna Gora proglasi odgovornom da je „(...) direktno ili korištenjem svojih surogata prekršila i da krši Konvenciju o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida”, da je Konvencija također prekršena „(...) udruživanjem u cilju izvršenja genocida, saučesništva u genocidu, nastojanja da se izvrši genocid, kao i podsticanja na izvršenje genocida”, da je Konvencija također prekršena „(...) pružanjem pomoći i podsticanjem pojedinaca i grupa koje učestvuju u djelima genocida”. Osim toga, Bosna i Hercegovina je tražila da se Srbija i Crna Gora proglasi odgovornom za nesprečavanje i nekažnjavanje djela genocida, da tužena „(...) mora odmah obustaviti gore spomenuto ponašanje i preduzeti hitne i efikasne korake kako bi se osiguralo potpuno usklađivanje njenih obaveza prema Konvenciji”, da tužena „(...) mora izbrisati posljedice svojih međunarodnih nezakonitih postupaka i mora vratiti stanje koje je postojalo prije kršenja Konvencije”, te na koncu, Bosna i Hercegovina je tražila da se Srbija i Crna Gora obaveže da je dužna platiti „(...) punu nadoknadu za prouzrokovanu štetu i gubitke u iznosu koji će utvrditi Sud u kasnijoj fazi postupka u ovom sporu.”²⁸ Definitivno, tužbeni zahtjev Bosne i

²⁸ Tužbeni zahtjev u konkretnom slučaju glasi: „Da je Savezna republika Jugoslavija (Srbija i Crna Gora) direktno ili korištenjem svojih surogata prekršila i da krši Konvenciju o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida djelimičnim uništavanjem i nastojanjem da uništi u cijelosti nacionalne, etničke ili vjerske grupe, u okviru ali i izvan teritorije Republike Bosne i Hercegovine, posebno muslimansko stanovništvo, izvršavajući slijedeća djela: ubijanje pripadnika grupe, uzrokovanje teških tjelesnih ili psihičkih povreda pripadnicima grupe, namjerno podvrgavanje grupe uvjetima života sračunatim da dovedu do njenog potpunog ili djelimičnog fizičkog uništenja, nametanje mjera koje imaju za cilj da spriječe rađanje unutar grupe; 2. Da je Savezna republika Jugoslavija (Srbija i Crna Gora) prekršila i da krši Konvenciju o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida udruživanjem u cilju izvršenja genocida, saučesništva u genocidu, nastojanja da se izvrši genocid, kao i podsticanja na izvršenje genocida; 3. Da je Savezna republika Jugoslavija (Srbija i Crna Gora) prekršila i da krši Konvenciju o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida pružanjem pomoći i podsticanjem pojedinaca i grupa koje učestvuju u djelima genocida; 4. Da je Savezna republika Jugoslavija (Srbija i Crna Gora) prekršila i da krši Konvenciju o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida nesprečavanjem i nekažnjavanjem djela genocida; 5. Da Savezna republika Jugoslavija (Srbija i Crna Gora) mora odmah obustaviti gore spomenuto ponašanje i preduzeti hitne i efikasne korake kako bi se osiguralo potpuno usklađivanje njenih obaveza prema Konvenciji o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida; 6. Da Savezna republika Jugoslavija (Srbija i Crna Gora) mora izbrisati posljedice svojih međunarodnih nezakonitih postupaka i mora vratiti stanje koje je postojalo prije kršenja Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida; 7. Da je, kao posljedica međunarodne odgovornosti nastale zbog gore spomenutog kršenja Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida, Savezna republika Jugoslavija (Srbija i Crna Gora) dužna platiti,

PRAVNI RAZLOZI ZA REVIZIJU PRESUDE MEĐUNARODNOG SUDA U
PREDMETU BOSNA I HERCEGOVINA V SRBIJA I CRNA GORA I
DOSTATNOST DOKAZA

Hercegovine se može ocijeniti kao preoptimističan, što je i razumljivo, kada uzmemo u obzir da su agenti Bosne i Hercegovine pred MS-om imali odgovornost, prevashodno prema žrtvama proteklog oružanog sukoba, te je tužbeni zahtjev stoga bio postavljen kako bi se u tom kontekstu dala barem određena satisfakcija žrtvama. Dio tužbenog zahtjeva koji se odnosio na nadoknadu pričinjene štete državi Bosni i Hercegovini i njenim građanima zbog kršenja obaveza navedenih u Konvenciji su, svakako bili pretenciozni, iz prvenstvenog razloga što izlaze iz okvira nadležnosti MS-a.²⁹

Po tekstu Konvencije, države članice Konvencije su saglasne „(...) da je genocid, bez obzira da li je izvršen za vrijeme mira ili rata, zločin po međunarodnom pravu i da preuzimaju obavezu da ga spriječe i kazne.”³⁰ Striktno tumačeći ovaj član, obaveza država je normirana u sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida, dok se nigdje ne govori o zabrani učinjenja zločina genocida. Ipak, MS je u konkretnom predmetu zaključio, da se navedenim članom zabranjuje i učinjenje zločina genocida.³¹ Kako navodi Softić, postojala je mogućnost da MS presudi sljedeće:

- da država članica Konvencije nije spriječila činjenje genocida;
- da nije kaznila počinioca genocida;
- da počinioca nije izručila nadležnoj državi ili nadležnom međunarodnom tribunalu;
- da je država sama počinila genocid ili saučestvovala u činjenju genocida;
- da nije postupila po naredbi o privremenim mjerama;
- obavezati tu državu da prestane sa kršenjem svojih obaveza iz Konvencije;
- zatražiti da država počinitelj pruži određene garancije da te radnje neće ponoviti;
- obavezati odgovornu državu da oštećenoj državi i njenim građanima nadoknadi pričinjenu štetu po osnovu kršenja Konvencije.³²

u svoje ime i kao *parens patriae* za svoje građane, a da Republika Bosna i Hercegovina ima pravo primiti, punu nadoknadu za prouzrokovanu štetu i gubitke u iznosu koji će utvrditi Sud u kasnijoj fazi postupka u ovom sporu.”

²⁹ MS je u u tom kontekstu konstatirao „da, što se tiče kršenja obaveza navedenih u stavovima 5 i 7, zaključci Suda formulirani u tim stavovima, predstavljaju adekvatnu satisfakciju, te da spor nije takve prirode da bi bilo primjereno davanje naloga za plaćanje naknade u odnosu na kršenje na koje se poziva u stavu 5, niti za pružanje uvjerenja i garancija o neponavljanju. Vidi u: *Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro)*, Judgment, I.C.J. Reports 2007, p. 43, para 471 (9).

³⁰ Član I Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida.

³¹ S. Softić, (2015), 88.

³² *Ibid.*, 88-89.

U skladu s tim gledano, MS je prihvatio zahtjeve iz tačke a), b), c), e), dok nije prihvatio zahtjeve iz tačke d), f), g), h).

S druge strane, bitno je naglasiti, da je Bosna i Hercegovina, ako *stricto sensu* posmatramo član I Konvencije, u potpunosti uspjela dokazati da je Srbija prekršila obaveze iz navedenog člana, tj. da nije spriječila počinjenje genocida i nije kaznila počinioce.

Bosna i Hercegovina je tokom postupka nastojala da ekstenzivno tumači odredbe ovog člana i to na način da obaveza sprečavanja počinjenja genocida podrazumijeva i obavezu države da sama ne počini genocid.³³ Što je MS i prihvatio. Ipak, Bosna i Hercegovina nije uspjela dokazati da je Srbija putem svojih organa ili surogata sama počinila genocid ili da je saučestvovala u njegovom počinjenju. Iako je MS utvrdio da je Srbija vojno, finansijski i na svaki drugi način pomagala počinioca genocida, bez čije pomoći genocid ne bi mogao biti počinjen.³⁴

4. Pravni razlozi za reviziju

Mogućnost revizije je definisana u članu 61 Statuta MS-a na način da:

„1. Zahtjev za reviziju postupka može biti podnesen samo ako se zasniva na otkriću neke činjenice od odlučujućeg značaja, koja prije izricanja presude nije bila poznata ni Sudu ni stranci u sporu koja zahtijeva obnovu, pod uslovom da takvo nepoznavanje nije posljedica nemarnosti.

2. Postupak za reviziju otvara se odlukom Suda kojom se izrično konstatuje postojanje nove činjenice, priznaje da ona po svom karakteru čini spor podložnim reviziji i izjavljuje da je zahtjev prihvatljiv po tom osnovu.

3. Sud može zahtijevati da se odredbe presude izvrše prije no što odobri postupak za reviziju.

4. Zahtjev za obnovu mora se podnijeti najkasnije u roku od šest mjeseci od otkrića ove činjenice.

5. Nijedan zahtjev za obnovu postupka ne može se podnijeti po isteku deset godina od dana presude.“³⁵

Subjektivni rok za podnošenje zahtjeva za reviziju je 6 mjeseci, a objektivni rok je 10 godina. Bitno je napomenuti, da je revizija jedini dostupan „pravni lijek” koji je moguće inicirati pred MS-om. Svakako, postupak revizije je moguće

³³ Vidi E. Omerović, „Konvencija o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida: izvor međunarodnih obaveza“, u M. Džananović, et. al. (ur.), *Genocid nad Bošnjacima, Srebrenica 1995–2020: Uzroci, razmjere i posljedice. Zbornik radova s Međunarodne naučne konferencije održane 19. oktobra 2020. u Sarajevu*, Sarajevo 2021.

³⁴ Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro), Judgment, I.C.J. Reports 2007, p. 43, para 241.

³⁵ Član 61. Statuta Međunarodnog suda.

PRAVNI RAZLOZI ZA REVIZIJU PRESUDE MEĐUNARODNOG SUDA U
PREDMETU BOSNA I HERCEGOVINA V SRBIJA I CRNA GORA I
DOSTATNOST DOKAZA

pokrenuti samo u slučaju otkrića činjenice „od odlučujućeg značaja, koja prije izricanja presude nije bila poznata ni Sudu ni stranci u sporu” koja zahtijeva reviziju, što svakako predstavlja jedan pravni standard koji dopušta slobodnu ocjenu MS-u u tome šta predstavlja, a šta ne predstavlja činjenicu od odlučujućeg značaja.³⁶ Ovo nam jasno kazuje da je Bosna i Hercegovina bila dužna potražiti činjenicu koja prije izricanja presude nije bila poznata ni MS-u, a ni njoj samoj, a da ta činjenica ima „odlučujući” karakter za sam ishod eventualne „nove” presude. Stoga, pravni razlozi za pokretanja postupka revizije su sasvim jasni, ali također ostavljaju i određeni prostor za slobodnu procjenu MS-u da u svakom konkretnom slučaju odluči šta predstavlja činjenicu od odlučujućeg značaja.

5. Da li je Bosna i Hercegovina raspolagala novom činjenicom ili dokazom od „odlučujućeg” značaja?

Kao što je već navedeno, Bosna i Hercegovina je podnijela aplikaciju za reviziju, ali je postupak obustavljen iz formalnih razloga. MS je utvrdio da u Bosni i Hercegovini nije donesena odluka o pokretanju postupka revizije.³⁷ Bez obzira na to, centralno pitanje ovog teksta je – da li je Bosna i Hercegovina uopšte raspolagala novom činjenicom ili dokazom od „odlučujućeg” značaja koji bi omogućio pokretanje postupka revizije presude. Kako bi se zaključilo da li je Bosna i Hercegovina raspolagala novom činjenicom ili dokazom koji bi imao odlučujući značaj na presudu, potrebno je, prevashodno, razlučiti koji bi bili eventualni ciljevi Bosne i Hercegovine u smislu pokretanja postupka revizije. Kako navodi Softić, pitanje je da li u novom postupku Bosna i Hercegovina želi dokazati da je genocid učinjen, pored Srebrenice, na širem području Bosne i Hercegovine i da je za taj zločin direktno odgovorna Srbija, ili se u novom postupku Bosna i Hercegovina treba samo ograničiti na Srebrenicu u kojoj je genocid dokazan ali odgovornost za učinjenje genocida nije pripisana Srbiji. Procjena Softića je da bi bilo svrsishodnije izabrati užu varijantu, te pokušati dokazati da je za genocid u Srebrenici odgovorna Srbija.³⁸ Nadalje, prema mišljenju Softića, nove činjenice i nove dokaze Bosna i Hercegovina bi trebala

³⁶ O praksi MS-a po pitanju revizije pogledati u: S. N. Malcolm, *International Law: eighth edition*, Cambridge University Press, Cambridge 2017, 841-843.

³⁷ Oko ovog pitanja da li je za pokretanje postupka revizije presude bila potrebna nova odluka Predsjedništva Bosne i Hercegovine postoje različita stajališta. Ni praksa MS-a u ovom kontekstu nije ujednačena. Na primjer, Softić je Bosnu i Hercegovinu zastupao pred MS-om i po tužbi Bosne i Hercegovine protiv Srbije i Crne Gore, ali je i zastupao u postupku revizije presude iz 1996. godine o nadležnosti i dopustivosti koju je pokrenula Srbija i Crna Gora. Naročito je zanimljivo da je MS nije tražio odluku Predsjedništva Bosne i Hercegovine, već je tražio da se svaki član Predsjedništva Bosne i Hercegovine pojedinačno izjasni pisanim putem o tome da li podržava zahtjev za pokretanje revizije presude iz 2007. godine.

³⁸ S. Softić, (2015), 179.

tražiti prevashodno u arhivskoj građi MKTBJ-a, također, u zapisnicima sa sjednica Vrhovnog savjeta odbrane Savezne Republike Jugoslavije i u ličnoj arhivi Slobodana Miloševića. Osim toga, prema mišljenju Softića, u predmetima protiv Perišića, Stanišića i Simatovića su mogle biti otkrivene nove činjenice ili dokazi koji bi mogli imati odlučujući značaj za pokretanja postupka revizije presude. U ovom tekst ćemo se osvrnuti na presude MKTBJ-a u predmetima protiv navedenih lica. Zašto u navedenim predmetima? Iz razloga što su navedene osobe bile dijelom državnih struktura Jugoslavije (Srbije i Crne Gore). Momčilo Perišić je bio, između ostalog, načelnik Generalštaba i zamjenik komandanta Treće armije sa sedištem u Nišu vojske Jugoslavije. Jovica Stanišić je bio načelnik Službe državne bezbednosti Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije, dok je Franko Simatović bio zaposlen u Drugoj upravi Službe državne bezbednosti Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije. U kasnijem dijelu teksta ćemo analizirati da li se u presudama MKTBJ-a protiv navedenih lica mogu pronaći činjenice i dokazi od odlučujućeg značaja za pokretanje postupka revizije presude.

Složit ćemo se s tezom Softića da je svrsishodnije za Bosnu i Hercegovinu bilo potragu za novim činjenicama i dokazima bazirati na cilju pripisivanja zločina genocida učinjenog u i oko Srebrenice Srbiji, nego se bazirati na potragu za novim činjenicama i dokazima kojima bi se pokušao dokazati genocid i u drugim opštinama u Bosni i Hercegovini, uz intenciju da se i za Srebrenicu i te druge opštine direktno odgovornom proglasi Srbija.³⁹ Jednostavno, prateći praksu MKTBJ-a, vidljivo je da je samo za Srebrenicu presuđen genocid,⁴⁰ dok za druge općine u Bosni i Hercegovini su presuđeni zločini protiv čovječnosti i ratni zločini.⁴¹ MS u tom smislu prati praksu MKTBJ-a, te stoga bi bilo neočekivano da MS presudi da je u nekoj drugoj opštini u Bosni i Hercegovini, pored Srebrenice, učinjen genocid, a da to prije nije presudio MKTBJ. Ipak, postavlja se pitanje, da li su postojale nove činjenice ili dokazi koji bi imale odlučujući značaj u smislu utvrđivanja odgovornosti Srbije za genocid u i oko Srebrenice. Prije odgovora na ovo pitanje, potrebno je vidjeti koje je Bosna i Hercegovina dokaze ponudila u postupku. Ovdje ćemo navesti samo one dokaze koje je Bosna i Hercegovina ponudila u konkretnom slučaju koji su se odnosili na dokazivanje učešća Srbije (i Crne Gore) u učinjenju genocida, s obzirom na to da su ostali dokazi, više-manje, u potpunosti bili prihvaćeni od strane MS-a, u pogledu odgovornosti Srbije za nespriječavanje i nekažnjavanje zločina genocida.

Dakle, Bosna i Hercegovina se prije svega pozvala na zvaničnu Deklaraciju

³⁹ Prema mišljenju Milanovića, BiH se u postupku trebala više bazirati na učešće Srbije u izvršenju genocida u Srebrenici. Pogledati u: M. Milanović, „State Responsibility for Genocide: A Follow-Up”, *The European Journal of International Law*, 18(4), 2007, 669-694.

⁴⁰ Dok je na primjer u Njemačkoj osuđen Nikola Jorgić za zločin genocida u Doboju.

⁴¹ Pogledati npr. presude Ratku Mladiću i Radovanu Karadžiću. Dostupno na: <https://www.icty.org/case/mladic>; <https://www.icty.org/case/karadzic>.

PRAVNI RAZLOZI ZA REVIZIJU PRESUDE MEĐUNARODNOG SUDA U
PREDMETU BOSNA I HERCEGOVINA V SRBIJA I CRNA GORA I
DOSTATNOST DOKAZA

Vijeća ministara tuženog koja glasi: „Oni koji su izvršili ubistva u Srebrenici, kao i oni koji su naredili i organizirali masakr nisu predstavljali ni Srbiju ni Crnu Goru, već jedan nedemokratski režim terora i smrti, protiv kojeg je većina građana Srbije i Crne Gore pružila najsnažniji otpor. Naša osuda zločina u Srebrenici ne završava se osudom neposrednih počilaca. Mi zahtijevamo krivičnu odgovornost za sve one koji su izvršili ratne zločine, koji su ih organizirali ili koji su izdavali naređenja za njih, i to ne samo u Srebrenici nego i drugdje. Zločinci ne smiju biti tretirani kao heroji. Svaka zaštita ratnih zločinaca iz bilo kojega razloga, također, predstavlja zločin.”⁴² Tužitelj je u ovom slučaju smatrao je navedena Deklaracija jedan oblik priznanja direktnog učešća u izvršenju genocida, ali ipak MS je presudio da je to bio akt političke prirode, i da na ni na koji način ne podrazumijeva priznanje direktnog učešća u izvršenju genocida.⁴³ Nadalje, MS je konstatirao da „(...) postoji dosta dokaza o direktnom ili indirektnom učešću zvanične vojske SRJ, pored oružanih snaga bosanskih Srba, u vojnim operacijama u Bosni i Hercegovini u godinama koje su prethodile događajima u Srebrenici.”⁴⁴ Također, „Podnosilac tužbe je pokazao da je unapređenje Mladića u rang generalpukovnika 24. juna 1994. izvršeno u Beogradu.”⁴⁵ U tom smislu, MS konstatira da: „(...) nisu iznijeti nikakvi dokazi da su, bilo general Mladić ili bilo koji drugi oficir o čijim poslovima se starao Trideseti kadrovski centar, bili, prema unutrašnjem zakonodavstvu Tužene strane, oficiri vojske Tužene strane - organ de jure Tužene strane. Također nije uvjerljivo dokazano da je general Mladić bio jedan od tih oficira; a čak i da je utvrđeno da je on to eventualno i bio, Sud ne smatra da bi se on, iz samo tog razloga, morao tretirati kao organ SRJ za potrebe primjene pravila o odgovornosti države. Nema sumnje da je SRJ pružala značajnu podršku, između ostalog, finansijsku pomoć, Republici Srpskoj (paragraf 241 gore u tekstu) i da je jedan od oblika te pomoći koja se upućivala bila i isplata plaća i ostalih naknada nekim oficirima VRS, ali ih to automatski nije činilo organima SRJ. Ovi su oficiri bili pod komandom predsjednika Republike Srpske i bili su potčinjeni političkom rukovodstvu Republike Srpske. U odsustvu dokaza u suprotnom smislu, mora se smatrati da su ovi oficiri primali naređenja od Republike Srpske i VRS, a ne od SRJ.”⁴⁶ Na osnovu navedenog je jasno, da je bosanskohercegovačka strana dokazala umiješanost Srbije, odnosno Savezne Republike Jugoslavije u oružani sukob u Bosni i Hercegovini, te da je dokazala da je postojala značajna

⁴² Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro), Judgment, I.C.J. Reports 2007, p. 43, para 377.

⁴³ *Ibid.*, para 378.

⁴⁴ *Ibid.*, para 386.

⁴⁵ *Ibid.*, para 387.

⁴⁶ *Ibid.*, para 388.

finansijska podrška od strane Srbije prema Republici Srpskoj. No, kako je MS presudio, to nije bilo dovoljno da bi se Vojska Republike Srpske i organi Republike Srpske smatrali organima Srbije, te se postupanje Republike Srpske ne može pripisati Srbiji, u kontekstu učinjenja genocida. Osim toga, MS je odbio proglasiti Srbiju direktno odgovornom za učinjenje genocida na osnovu eventualnih instrukcija koje je država Srbija davala Republici Srpskoj u smislu učinjenja genocida, iz razloga što je MS u ovom slučaju, kao i u slučaju *Nikaragva v Sjedinjene Države* upotrijebio „test efektivne kontrole”, gdje se moralo dokazati da su vlasti Srbije direktno naredile vlastima u Republici Srpskoj učinjenje genocida.⁴⁷ Bosna i Hercegovina nije uspjela dokazati da je postojala efektivna kontrola Vojske Republike Srpske od strane srbijanskih vlasti.

Stoga, u eventualnom postupku revizije, Bosna i Hercegovina je trebala dokazati, ili da su organi Republike Srpske postupali kao organi Srbije, tj. da su postupali bez ikakve autonomije u potpunoj ovisnosti od Srbije; ili da su organi Vojske Republike Srpske bili pod efektivnom kontrolom vlasti u Srbiji. U tom kontekstu, postavlja se pitanje, da li je Bosna i Hercegovina raspolagala takvom činjenicom ili dokazom koji bi uvjerio MS da je Republika Srpska bila u potpunosti ovisna od Srbije ili da je postojala efektivna kontrola Vojske Republike Srpske od strane Srbije. Na osnovu kvantiteta i kvaliteta prezentovanih dokaza u postupku, dokazivanje učešća Srbije u izvršenju genocida na dva gore navedena načina je, suštinski, bila nemoguća misija. Na primjer, Bosna i Hercegovina je dokazala „da su većina oficira VRS uključujući i generala Mladića, njih 1800, bili istovremeno i oficiri Vojske Jugoslavije. To smo dokazivali postojanjem 30. Kadrovske centra pri Vrhovnom štabu VJ u Beogradu preko kojeg su oni dobivali plate, unapređenja, penzije, stanove itd.”⁴⁸ Također, i samo priznanje Srbije putem Deklaracije da je „nedemokratski režim terora i smrti” učestvovao u genocidu u Srebrenici je zanemarena od strane MS.

U nastavku ćemo analizom presude u predmetu *Perišić*, te u predmetu *Stanišić i Simatović* vidjeti da li je praksom MKTBJ-a „pronađena” činjenica ili dokaz od odlučujućeg značaja za pokretanje postupka revizije presude. U predmetu *protiv Stanišića i Simatovića* prvostepenu presudu je donio 2021. godine Međunarodni rezidualni mehanizam za međunarodne krivične tribunale (MICT) jer je Žalbeno vijeće MKTBJ-a naložilo ponovno suđenje navedenim licima. Tako da se navedena prvostepena presuda ne bi mogla ni koristiti kao eventualni dokaz za pokretanje postupka revizije presude. Ipak, u ovom tekstu će biti navedeno šta je navedeno u presudi u predmetu *protiv Stanišića i Simatovića*.

U presudi *protiv Perišića* koja je donesena 2013. godine, Žalbeno vijeće MKTBJ-a konstatira da: „nije moglo da se uveri u to da se iz svih tih posrednih dokaza kao jedino razumno nameće tumačenje da je Perišić konkretno usmeravao pomoć

⁴⁷ Razliku između testa „opšte kontrole” i „efektivne kontrole” pogledati u: S. Softić, *Međunarodno pravo*, DES d.o.o., Sarajevo 2012, 138-140.

⁴⁸ S. Softić (2015), 95.

PRAVNI RAZLOZI ZA REVIZIJU PRESUDE MEĐUNARODNOG SUDA U
PREDMETU BOSNA I HERCEGOVINA V SRBIJA I CRNA GORA I
DOSTATNOST DOKAZA

ka zločinima koje je počinio VRS. Naprotiv, iz spisa se kao razumno nameće tumačenje da je pomoć VJ-a, čije je slanje Perišić omogućavao, bila usmerena ka opštim ratnim naporima VRS-a, a ne ka zločinima koje je on činio. S tim u skladu, Žalbeno veće, uz suprotno mišljenje sudije Liua, nije moglo da se uveri da je pomoć čije je slanje Perišić omogućavao bila konkretno usmerena ka zločinima koje je VRS počinio u Sarajevu i Srebrenici.⁴⁹ Tako da je Perišić od strane Žalbenog vijeća MKTBJ-a oslobođen krivice, a što je naročito bitno za ovaj tekst, Perišić je oslobođen odgovornosti za zločine u Sarajevu i Srebrenici. Dakle, Žalbeno vijeće MKTBJ-a je ustanovilo da Perišić nije učestvovao ni posredno niti neposredno u činjenju zločina počinjenih u Sarajevu i Srebrenici.⁵⁰ U presudi *protiv Stanišića i Simatovića* MICT je ustanovio da su Jovica Stanišić i Franko Simatović odgovorni za pomaganje i podržavanje kršenja zakona i običaja ratovanja i zločina protiv čovečnosti, nakon zauzimanja Bosanskog Šamca od strane srpskih snaga u aprilu 1992.⁵¹ Vidimo da ni Stanišić ni Simatović presudom MICT-a nisu proglašeni odgovornim za počinjen genocid u i oko Srebrenice. U tom kontekstu, u predmetima *Perišić, te Stanišić i Simatović* se nisu mogle pronaći nove odlučujuće činjenice ili dokazi na osnovu kojih bi se moglo dokazati da su državne strukture Srbije direktno učestvovala u izvršenju genocida u i oko Srebrenice. U tom smislu, jasno je da Bosna i Hercegovina, ako gledamo praksu MKTBJ-a i MICT-a nije raspolagala s dokazima od „odlučujućeg” značaja koji bi bili dovoljni za pokretanje revizije presude pred MS-om. U nastavku ćemo vidjeti na koje se nove dokaze ili činjenice Bosna i Hercegovina pozvala u zahtjevu za reviziju presude pred MS-om, koji je, kako smo ranije napisali, odbačen zbog formalnih razloga.

Bosna i Hercegovina se poziva na dokaze koje je tužilac MKTBJ-a iznio u predmetu *protiv Mladića* pred MKTBJ-om. U zahtjevu se navodi da na osnovu tih dokaza je jasno da genocid nije počinjen samo u i oko Srebrenice, već i u šest drugih općina (Foča, Ključ, Kotor Varoš, Prijedor, Sanski Most, Vlasenica). Značaj toga da je genocid počinjen i u šest drugih općina je u tome da je Bosna i Hercegovina time pokušala dokazati direktnu umiješanost Srbije u učinjenje genocida, pa se tako u zahtjevu tvrdi: „Ovaj Sud je u svojoj presudi iz 2007. godine utvrdio da bosanski Srbi ne bi mogli stići tako daleko da nisu imali široku finansijsku, političku i vojnu podršku Srbije (vidi gore Odjeljak β). Konstatacija ovog Suda da je genocid zaista počinjen, ne samo u Srebrenici, već i u drugim opštinama, mora dovesti do preispitivanja međunarodne odgovornosti Srbije za

⁴⁹ Presuda Žalbenog vijeća u predmetu *protiv Perišića*, para 68. Dostupno na: <https://www.icty.org/x/cases/perisic/acjug/bcs/130228.pdf>.

⁵⁰ Vidi: *Ibid.*, para 71.

⁵¹ Osnovne informacije o predmetu *Stanišić i Simatović* dostupne na: <https://www.irmct.org/sites/default/files/cases/public-information/cis-stanisic-simatovic-bcs.pdf>.

ove zločine. Rasprava o ovome će uslijediti tek nakon što Sud prihvati ovu aplikaciju.“⁵² Kako vidimo, Bosna i Hercegovina se nije bazirala samo na dokazivanje direktne umiješanosti Srbije u počinjenje genocida u i oko Srebrenice, već je zahtijevala da se Srbija proglasi odgovornom i za zločin genocida i za šest drugih općina. Mislimo da ovakva argumentacija, i da je formalno zahtjev za reviziju presude prihvaćen na razmatranje, ne bi bila prihvaćena jer, prije svega ni MKTBJ u presudi iz 2017. godine nije osudio Mladića po tačkama optužbe koje ga terete za počinjen genocid za šest drugih općina u Bosni i Hercegovini, a MICT je u presudi iz 2021. godine potvrdio da Mladić nije kriv po tačkama optužbe koje ga terete za počinjen genocid za šest drugih općina.⁵³ Vidljivo je da u samom zahtjevu za reviziju presude Bosna i Hercegovina nije iznijela novi dokaz ili činjenicu koja bi mogla povezati Srbiju s počinjenim genocidom u i oko Srebrenice, a koja već nije iznesena u postupku koji je prethodio pokretanju revizije presude. Teza da genocid i u šest drugih općina (što je klimava teza s obzirom na praksu MKTBJ-a) nije mogla počinuti vojska RS-a bez značajne podrške Srbije, s obzirom na to da je MS postavio visok prag dokazivanja direktne umiješanosti Srbije u učinjenje genocida, prema našem mišljenju ne bi uvjerila MS da promijeni mišljenje iskazano u presudi, te oglasi odgovornom Srbiju i za direktno učešće u počinjenju genocida.

6. Zaključak

U tekstu je pokazano s kakvim dokazima i činjenicama je Bosna i Hercegovina raspolagala u postupku koji se vodio pred MS-om. Na osnovu toga i na osnovu uvida u presude MKTBJ-a i MICT-a koje su uslijedile nakon presude, a gdje presude MICT-a formalno ni suštinski nisu ni bile bitne jer su uslijedile nakon isticanja objektivnog roka za pokretanja revizije presude, je napravljena analiza da li je Bosna i Hercegovina nakon izricanja presude pronašla novi dokaz ili činjenicu koji bi imao odlučujući značaj na presudu, tj. dokaz ili činjenicu koji bi na kvalitetniji način prikazao učešće Srbije u izvršenju genocida, prevashodno u i oko Srebrenice. U tekstu smo se fokusirali na presude u slučaju *Perišić*, te u slučaju *Stanišić i Simatović*. Također smo naveli koje nove dokaze je Bosna i Hercegovina ponudila u zahtjevu za reviziju presude pred MS-om. S obzirom na činjenicu da je MS u velikoj mjeri pratio praksu MKTBJ-a kada je u pitanju prepoznavanja zločina genocida, pa je i MS presudio da je u i oko Srebrenice učinjen genocid, novi dokaz ili činjenica su mogli biti pronađeni u slučajevima *Perišić*, te u slučaju *Stanišić i Simatović*, jer su ova lica bila dijelom državnih struktura Jugoslavije (Srbije i Crne Gore). U tekstu smo pokazali da navedena

⁵² S. Softić, *Revizija presude Međunarodnog suda pravde Bosna i Hercegovina protiv Srbije: Pravne i političke kontroverze*, Dobra knjiga, Sarajevo 2022, 250.

⁵³ Detaljnije o predmetu *protiv Mladića* dostupno na: https://www.irmct.org/sites/default/files/cases/public-information/cis_mladic_bcs.pdf.

PRAVNI RAZLOZI ZA REVIZIJU PRESUDE MEĐUNARODNOG SUDA U
PREDMETU BOSNA I HERCEGOVINA V SRBIJA I CRNA GORA I
DOSTATNOST DOKAZA

lica u presudama MKTBJ-a i MICT-a nisu označena odgovornim za zločin genocida u i oko Srebrenice. S obzirom na to da MS u tom smislu prati praksu MKTBJ-a, a da u periodu od 2007. godine od 2017. godine ni jedno lice, osim Ratka Mladića, koje je formalno bilo dijelom struktura Jugoslavije (Srbije i Crne Gore) nije osuđeno za zločin genocida u i oko Srebrenice, implicira da Bosna i Hercegovina kroz praksu MKTBJ-a nije dobilo novi dokaz ili činjenicu na osnovu koje bi moglo pokrenuti reviziju presude pred MS-om. Svakako da je presuda Ratku Mladiću značajna za razumijevanje prirode oružanog konflikta u Bosni i Hercegovini, ali ona nije imala utjecaj na postupak revizije, jer se Mladić spominje i u presudi iz 2007. godine, što znači da ona u tom kontekstu nije predstavljala novu činjenicu od „odlučujućeg” značaja. U zahtjevu za reviziju presude Bosna i Hercegovina se fokusirala na dokaze u slučaju *Mladić* koji se vodio pred MKTBJ-om, ali to nije bilo ništa novo što Bosna i Hercegovina već nije ponudila u prethodnom postupku

U vezi sa samim postupkom pred MS-om, u javnosti su postavljena određena nerealna očekivanja, a u samom tekstu su prikazana argumentovana objašnjenja tih pojava. Stoga, kako je i sam naslov Softićeve knjige naslovljen „Revizija presude Međunarodnog suda pravde, mit ili stvarnost”, u ovom tekstu smo pokazali da je to bio mit, a ne pravna realnost. U tom kontekstu, iako Bosna i Hercegovina nije uspjela da pokrene postupak revizije presude, iz ovog teksta se jasno vidi da Bosna i Hercegovina time suštinski nije ništa ni izgubila, jer u novom postupku ništa više ne bi mogla dokazati, od onoga što je dokazala u postupku. U skladu s tim, ostaje činjenica da je Srbija proglašena odgovornom za nespječavanje i nekažnjavanje zločina genocida, dok joj se nije uspjela dokazati odgovornost za učinjenje genocida ni saučesništvo u njegovom izvršenju. To su jedina dva esencijalno bitna pitanja u kontekstu ovog spora. Pominjanje agresije i drugih međunarodnih zločina koji nisu normirani Konvencijom je irelevantno za navedeni spor.

**LEGAL REASONS FOR REVISION OF THE JUDGMENT
OF THE INTERNATIONAL COURT OF JUSTICE IN THE
CASE OF BOSNIA AND HERZEGOVINA V SERBIA AND
MONTENEGRO AND SUFFICIENCY OF EVIDENCE**

Summary

The Judgment of the International Court of Justice in The Hague in the case of *Bosnia and Herzegovina against Serbia and Montenegro* established that Serbia is responsible for non-preventing and not punishing the crime of genocide committed in Bosnia and Herzegovina, more precisely in and around Srebrenica. Following the Judgment, a discussion was launched within the general public on the possible initiation of a revision of the Judgment. The paper discusses whether Bosnia and Herzegovina had new evidence of “decisive” importance for initiating a revision of the Judgment. In that sense, the author analyzes the Judgment in the case of *Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro*. In that sense, the author states what could have been the goal of the revision of the Judgment, and what “new” evidence was available to Bosnia and Herzegovina. Finally, the author concludes that Bosnia and Herzegovina did not have evidence of “decisive” importance for initiating the revision of the Judgment.

Key words: International Court of Justice in The Hague, 2007 Judgment, revision, legal grounds, decisive evidence.